

Η αναγκαιότητα της διδασκαλίας του μαθήματος των Θρησκευτικών

Ορθοδοξία / Θρησκευτική Εκπαίδευση

Δημοσθένης Α. Χατζηλέεκας, Διδάκτορας του Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας και Διδάκτορας του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας

Η αναγκαιότητα της διδασκαλίας του μαθήματος των Θρησκευτικών για τη διατήρηση της γλωσσικής ταυτότητας των πολιτισμών

Μέσα από το μάθημα των Θρησκευτικών οι μαθητές έρχονται σε επαφή με το γλωσσικό πλούτο και το ιδιαίτερο συμβολικό λεξιλόγιο της Εκκλησίας τους, που είναι από τα βασικότερα συστατικά του γλωσσικού πολιτισμού τους. Αντιλαμβάνονται την αξία της θρησκευτικής συμβολικής γλώσσας και του θρησκευτικού συμβόλου. Οι μαθητές καταλαβαίνουν το βαθύτερο περιεχόμενο των λέξεων που χρησιμοποιούν.

Το μάθημα των Θρησκευτικών συμβάλλει στην εκμάθηση από τους μαθητές, του κατάλληλου γλωσσικού κώδικα, που θα τους βοηθήσει να κατανοήσουν τα προσφερόμενα στο μάθημα των Θρησκευτικών μορφωτικά αγαθά. Έχει σαν σκοπό

τη διατήρηση της γλώσσας, μέσω της οποίας θα διαλέγονται για βασικά θέματα του πολιτισμού τους.

Για παράδειγμα, οι Ορθόδοξοι χριστιανοί μαθητές, θα βιώσουν την προσφορά της Ορθόδοξης Ανατολικής Εκκλησίας στην Ελληνική Γλώσσα, την οποία η Εκκλησία έσωσε στα χρόνια της Οθωμανικής αυτοκρατορίας, όπως έσωσε την ελληνορθόδοξη αυτοσυνειδησία, το Γένος των Ελλήνων και τα Γένη των περισσότερων Ορθόδοξων βαλκανικών λαών. Χωρίς την ύπαρξη της Ορθόδοξης Ανατολικής Εκκλησίας κάποια άλλη γλώσσα θα μιλούσαμε και κάποια άλλη αυτοσυνειδησία θα είχαμε καλλιεργήσει^[1].

Οι μαθητές, με την εμβάθυνση στην ιστορική πορεία της ελληνικής γλώσσας θα εμβαθύνουν και στην πλούσια πολιτική και θρησκευτική μας ιστορία, στην πολιτιστική μας κληρονομιά, στον Ορθόδοξο τρόπο θεώρησης της ζωής.

Η αναγκαιότητα της διδασκαλίας του μαθήματος των Θρησκευτικών για τη διατήρηση της πολιτισμικής ταυτότητας

Το μάθημα των Θρησκευτικών στις σύγχρονες ανοιχτές πλουραλιστικές κοινωνίες πρέπει να στοχεύει πρώτα στην ανάπτυξη θρησκευτικής ταυτότητας στον μαθητή και δεύτερο να καλλιεργεί το ανοιχτό πνεύμα, τον διάλογο και τη συνεργασία πέρα από τις διαχωριστικές γραμμές μεταξύ των ομολογιών, των θρησκειών και πολιτισμών. Η προσπάθεια να βοηθηθούν οι νέοι να ζήσουν αυθεντικά μέσα στις σύγχρονες πολυπολιτισμικές και πολυθρησκευτικές κοινωνίες μπορεί να έχει αίσια

έκβαση μόνο εφόσον αυτοί αποκτήσουν σαφή πολιτισμική και θρησκευτική ταυτότητα[2]. Ο WolfgangHuber γράφει: «Όποιος θέλει να κατανοήσει τους άλλους πρέπει να έχει ξεκαθαρίσει πού ανήκει ο ίδιος και τι καθορίζει την ταυτότητά του. Η κατανόηση του άλλου και η ανάπτυξη της δικής μας ταυτότητας ανήκουν αδιάσπαστα μαζί»[3].

Πραγματικά, πώς μπορεί κανείς να ενδιαφέρεται για το διαφορετικό, για να γνωρίσει τον πολιτισμό του «άλλου» και να τον αναγνωρίσει, αν δεν έχει τον δικό του πολιτισμό, που αγαπά και καλλιεργεί, αν δεν έχει τη θρησκεία του, την ιδιαίτερη ταυτότητά του. Διάλογο δεν μπορούν να κάνουν οι αδιάφοροι, οι απάτριδες, ή αν κάνουν διάλογο, αυτός δεν τους ενδιαφέρει πραγματικά. Το μέλλον ανήκει σ' εκείνους που έχουν ταυτότητα και πίστη και αναζητούν αληθινή επικοινωνία με τους «άλλους», με τους οποίους μοιράζονται τον κόσμο. Το ζητούμενο σήμερα δεν μπορεί να είναι ένα θρησκευολογικό μάθημα ουδέτερης πληροφόρησης για τις θρησκείες, αλλά ένα μάθημα Θρησκευτικών στη βάση μιας συγκεκριμένης, ζωντανής, βιωμένης θρησκείας ή ομολογίας. Μέσα στο γενικότερο αίτημα της λειτουργίας της σύγχρονης εκπαίδευσης της παιδείας αξιών, η θρησκευτική σχολική αγωγή καλείται να λειτουργήσει ως φορέας και μεταλαμπαδευτής ενός «πολιτισμού του προσώπου» στο χώρο της παιδείας, καλλιεργώντας δημιουργικές αντιστάσεις απέναντι στην άνευ όρων υποταγή της εκπαίδευσης στις επιταγές της τεχνολογίας και της οικονομίας, τονίζοντας την προτεραιότητα της ελευθερίας και της αξιοπρέπειας του ανθρώπου απέναντι στις απρόσωπες δομές και προβάλλοντας την ανθρωπιστική και πολιτιστική διάσταση της ιδέας της Ευρώπης. Το μάθημα των Θρησκευτικών συμβάλλει στη διάσωση της παιδαγωγικής αποστολής του σχολείου και αποτελεί καθρέπτη για την ποιότητα και τον προσανατολισμό της παιδείας, για το αν αυτή υπηρετεί ή όχι το ανθρώπινο πρόσωπο. Η πολυπολιτισμική σύνθεση του μαθητικού πληθυσμού και η διαπολιτισμικότητα ως βασική διάσταση της εκπαίδευσης ανοίγουν νέες προοπτικές στο μάθημα των Θρησκευτικών ως μάθημα ταυτότητας[4]. Ο WolfgangHuber γράφει: «Ήρθε η ώρα να κατανοήσουμε ότι για το σχολείο, η Ηθική είναι τόσο σημαντική όσο και τα αγγλικά, ότι η καλλιέργεια της πολιτισμικής μνήμης είναι ισάξια της Πληροφορικής, ότι τα Θρησκευτικά είναι τόσο σπουδαία όσο και τα Μαθηματικά»[5].

Η διδασκαλία των Θρησκευτικών στις Ορθόδοξες Χριστιανικές κοινότητες δεν αποβλέπει στην κατήχηση ή στον προσηλυτισμό, αλλά στην παροχή εκείνων των θρησκευτικών μορφωτικών αγαθών, που σημάδεψαν την πορεία του Νεοελληνικού και Ευρωπαϊκού πολιτισμού. Αποβλέπει στο να βοηθήσει τον μαθητή, ανεξαρτήτως θρησκεύματος ή εθνικής καταγωγής και προέλευσης να γνωρίσει και να κατανοήσει τον κόσμο που τον περιβάλλει.

Με την έννοια αυτή, τα Θρησκευτικά είναι μάθημα «οικουμενικής» ταυτότητας ή «πολιτισμού» της ανθρωπότητας, που θα παρέχει έγκυρη πληροφόρηση για τις άλλες θρησκείες και θα τονίζει την αξία της διαθρησκειακής προσέγγισης. Η ανοικτοσύνη και το οικουμενικό πνεύμα είναι αίτημα της ίδιας της παράδοσής μας. Το μάθημα των Θρησκευτικών βοηθάει τον μαθητή να ανακαλύψει τις βάσεις του εγχώριου πολιτισμού, να γνωρίσει τις βασικότερες θρησκευτικές έννοιες, να καλλιεργήσει στα παιδιά την επιθυμία να μιμούνται τα αγαθά παραδείγματα. Γνωρίζει στα παιδιά τον κόσμο των ηθικών αξιών (υπακοή, φιλοπονία, αγάπη για την πατρίδα, τιμή, συνείδηση κ.ά.). Αποκαλύπτει την πραγματική πνευματική έννοια των εορτών[6].

Το μάθημα των Θρησκευτικών προσφέρει στον μαθητή, γνωστικά και βιωματικά την ιστορία του, τη θεολογία του, τον τρόπο ζωής του γένους του, τις ύψιστες αξίες της ανθρώπινης ζωής, είναι η πύλη του ανθρωπισμού στο σχολείο[7].

Συμπέρασμα

«Τα μαθήματα της Ιστορίας, της Ελληνικής Γλώσσας, των Θρησκευτικών συνιστούν τον κορμό της συνειδησιακής εγγραφής μιας πολιτισμικής διαγενεαλογικής ταυτότητας με διαπολιτισμική φιλοσοφία και μνήμη. Ο παραγκωνισμός τους, η αφαίρεσή τους, η επιλεκτική εξαίρεσή τους από τον κορμό της παιδείας αναιρεί όρους αυτονόητους σύνθετης ιστορικής και πολιτισμικής πραγμάτωσης, υπαρκτικής αναφοράς και σχέσης και παιδαγωγικής ευρύτητας»[\[8\]](#).

Σε σημερινή εποχή, όπου η πολύπλευρη κρίση του πολιτισμού είναι κοινός τόπος και κοινή βιωμένη εμπειρία, το παιδί χρειάζεται τη θρησκεία ως πηγή νοήματος και προπαντός, ήθους[\[9\]](#).

Το μάθημα των Θρησκευτικών παιδαγωγεί το παιδί στο θυσιαστικό πνεύμα, στο νόημα της ταπεινοφροσύνης και της υπομονής στο ξεπέρασμα των δυσκολιών της ζωής.

Η θρησκευτική μας παράδοση παραδίνει μαθήματα αυτογνωσίας, πνευματικής καλλιέργειας, υποκειμενικού και συλλογικού ασυνείδητου ιδανικού ήθους, που απελευθερώνεται από τη γεωκεντρική θεώρηση[\[10\]](#).

Από την βιβλιογραφική έρευνα που πραγματοποιήσαμε, σχετικά με την αναγκαιότητα της διαπολιτισμικής διδασκαλίας του μαθήματος των Θρησκευτικών στις μειονότητες των χωρών της Νοτιοανατολικής Ευρώπης, για να λειτουργήσει ως βασική παράμετρος καλλιέργειας της διαπολιτισμικής συνείδησης των πολιτών και ως παράγοντας ειρηνικής διαβίωσης των μειονοτήτων, συμπεραίνουμε την αναγκαιότητα του μαθήματος των Θρησκευτικών, διότι αποτελεί ένα μάθημα γνώσης και ήθους. Μετουσιώνει τη θρησκευτική γνώση σε πράξη και κατευθύνει τη βούληση του μαθητή στο αγαθό. Είναι από τη φύση του παιδαγωγικό μάθημα, γιατί καλλιεργεί ψυχές. Η θεματολογία του συνδέεται με την ιστορία, την κοινωνία και τον πολιτισμό. Η βιωμένη εμπειρία της θρησκείας, της κουλτούρας και του ήθους αξίζει να μελετηθεί[\[11\]](#).

Ο μονοδιάστατος θρησκευσιολογικός χαρακτήρας του μαθήματος αποπέμπει τα πνευματικά του στοιχεία και διαρρηγνύει τη διττή φύση του, που είναι η συνύπαρξη πνεύματος και γνώσης. Απολυτοποιεί τη γνώση και δεν εμβαθύνει στις αιτίες των θρησκευτικών γεγονότων. Αποξενώνει τις παιδαγωγικές αρχές με τα ιστορικά, γλωσσικά, πολιτισμικά και περιβαλλοντικά δείγματα ήθους που συνδέθηκαν με μία θρησκεία, για να παράξουν πολιτισμό. Η θρησκευτική αγωγή με μορφωτικό χαρακτήρα συνεισφέρει στη διαμόρφωση πολιτισμικής και διαπολιτισμικής συνείδησης και ήθους. Η αξιοποίηση των παιδαγωγικών αρχών

μιας θρησκείας συντελεί σημαντικά στη διαμόρφωση της προσωπικότητας και της συνειδητοποίησης της διαφορετικότητας στην παγκοσμιότητα. Η αποπομπή των προτύπων ζωής της οικείας θρησκείας από το σώμα της κουλτούρας συνιστούν την αποδόμησή του[12].

Το μάθημα των Θρησκευτικών είναι απαραίτητο για την παιδεία στα προβλήματα και αδιέξοδα της σημερινής εποχής, η οποία στερείται ηθικών ερεισμάτων και οραματισμών και προτύπων ετερότητας[13].

[Διαβάστε ολόκληρη τη μελέτη εδώ](#)

Παραπομπές:

[1]Βλ. Κογκούλης, Ι. (2005), «Η θεολογική και παιδαγωγική κατάρτιση των δασκάλων και θεολόγων καθηγητών ως βασική προϋπόθεση για τη διδασκαλία του μαθήματος των Θρησκευτικών στην Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια εκπαίδευση», Εισήγηση στη Διακοινοβουλευτική Συνέλευση Ορθοδοξίας με θέμα: *Ορθοδοξία και Παιδεία: Τα θρησκευτικά ως μάθημα πολιτισμού και ταυτότητας*, Βόλος, 15-17 Μαΐου 2004, Αθήνα: Βουλή των Ελλήνων.

[2]Δεληκωσταντής, Κων. (2005), Η ευρωπαϊκή διάσταση της σχολικής θρησκευτικής ζωής, Εισήγηση στη Διακοινοβουλευτική Συνέλευση Ορθοδοξίας με θέμα: *Ορθοδοξία και Παιδεία: Τα θρησκευτικά ως μάθημα πολιτισμού και ταυτότητας*, Βόλος, 15-17 Μαΐου 2004, Αθήνα: Βουλή των Ελλήνων, σ. 53.

[3]W. Huber, So wichtig wie mathematik. Warum wir an den öffentlichen Schulen einen konfessionellen Religionsunterricht brauchen, *zeitzeichen 2* (Οκτώβριος 2002), σ. 46, όπως αναφέρεται Δεληκωσταντής, Κων. (2005), Η ευρωπαϊκή διάσταση της σχολικής θρησκευτικής ζωής, Εισήγηση στη Διακοινοβουλευτική Συνέλευση Ορθοδοξίας με θέμα: *Ορθοδοξία και Παιδεία: Τα θρησκευτικά ως μάθημα πολιτισμού και ταυτότητας*, Βόλος, 15-17 Μαΐου 2004, Αθήνα: Βουλή των Ελλήνων, σσ. 44-47.

[4]Δεληκωσταντής, Η ευρωπαϊκή διάσταση της σχολικής ..., ό. π., σ. 53.

[5]W. Huber, So wichtig wie mathematik. Warum wir an den öffentlichen Schulen einen konfessionellen Religionsunterricht brauchen, *zeitzeichen 2*

(Οκτώβριος 2002), σ. 46, όπως αναφέρει ο Δεληκωσταντής, Κων. (2005), Η ευρωπαϊκή διάσταση της σχολικής θρησκευτικής ζωής, Εισήγηση στη Διακοινοβουλευτική Συνέλευση Ορθοδοξίας με θέμα: *Ορθοδοξία και Παιδεία: Τα θρησκευτικά ως μάθημα πολιτισμού και ταυτότητας*, Βόλος, 15-17 Μαΐου 2004, Αθήνα: Βουλή των Ελλήνων, σσ. 53-54.

[6] Yaschenko, Vladimir Διδακτικές προτάσεις επί του μαθήματος των Θρησκευτικών «Ορθόδοξος Πολιτισμός»: παραδείγματα και μέθοδοι διδασκαλίας, Εισήγηση στη Διακοινοβουλευτική Συνέλευση Ορθοδοξίας με θέμα: *Ορθοδοξία και Παιδεία: Τα θρησκευτικά ως μάθημα πολιτισμού και ταυτότητας*, Βόλος, 15-17 Μαΐου 2004, Αθήνα: Βουλή των Ελλήνων, σσ. 192-193.

[7] Βλ. Γιαγκάζογλου Σταύρος, «Η φυσιογνωμία και ο χαρακτήρας του θρησκευτικού μαθήματος. Η θρησκευτική αγωγή στις σύγχρονες πολυπολιτισμικές κοινωνίες, Εισήγηση στη Διακοινοβουλευτική Συνέλευση Ορθοδοξίας με θέμα: *Ορθοδοξία και Παιδεία: Τα θρησκευτικά ως μάθημα πολιτισμού και ταυτότητας*, Βόλος, 15-17 Μαΐου 2004, Αθήνα: Βουλή των Ελλήνων, σσ. 133-134.

[8] Πορτελάνος, *Διαπολιτισμική και διαθεματική... ό.π.*, σσ. 139-140.

[9] Πορτελάνος, *Διαπολιτισμική και διαθεματική..., ό.π.*, σ. 338.

[10] Πορτελάνος, *Διαπολιτισμική και διαθεματική..., ό.π.*, σσ. 349 - 350.

[11] Πορτελάνος, *Διαπολιτισμική και διαθεματική..., ό.π.*, σ. 356.

[12] Πορτελάνος, *Διαπολιτισμική και διαθεματική, ..., ό.π.*, σσ. 356 - 357.

[13] Πορτελάνος, *Διαπολιτισμική και διαθεματική, ..., ό.π.*, σ. 369.

<https://bit.ly/3poIAOs>